

π. Αθανασίου Λαγουρού

Ο «ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΣ» (Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ)

ΕΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ» ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

(Εγερτήριοες σκέψεις πάνω σέ μή καθεῦδον θέμα)

Υποστηρίζεται ἐπιμόνως καί μεθοδικῶς ἐδῶ καί χρόνια μέ τήν ἐπίκληση σχετικῆς ἐπιχειρηματολογίας ἢ «χρεία μετάφρασης τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων τῆς Λατρείας μας στά Νέα Ἑλληνικά, μιὰ διαδικασία ἄκρως ἀπαραίτητη, ἢ ὅποια θά ἔπρεπε ἤδη νά ἔχει ξεκινήσει πρό πολλοῦ» (pakapodistrias.blogspot.com/2008/05/blog-spot_20.html).

Τεκμηριωμένα ἔχει ἐπίσης διατυπωθεῖ καί ἡ ἀντίθετη ἄποψη, πού ὑπερασπίζεται τήν παραδεδομένη γλῶσσα.

Εἰδικότεροι καί ἀξιώτεροι περὶ τὰ θέματα ἔχουν ἐκφέρει πλούσιο καί θεμελιωμένο προβληματισμό. Ἐν τούτοις εἶναι τόσο ἀκριβό καί ἀπαραράγραπτο τὸ ἐλεύθερον τῆς γνώμης, κατακριτέο δὲ τὸ «ὑποσιωπᾶν καί ὑποστέλλεσθαι», ὥστε ἡ καταγραφή καί τῆς ταπεινότερης γνώμης νά μπορούσε νά συμβάλει ἔστω κατ' ἐλάχιστον στήν προαγωγή ἑνὸς διαλόγου, ὁ ὁποῖος στά ὄρια τῆς θεανθρωπίνης λειτουργίας ὑπηρετεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (καί ὄχι τῶν ἀνθρώπων) καί τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι δηλαδὴ ἀνοικτὸς στήν φωνὴ τοῦ Οὐρανοῦ. Μὲ μιὰ ἐπισήμανση, ὅτι στά ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καραδοκεῖ ἐνίοτε ὁ κίνδυνος, ἢ διαφοροποίηση γνώμῶν νά προσλαμβάνει προσωπικὸ χαρακτήρα. Μὴ γένοιτο! Γι' αὐτὸ ἐδῶ ἀποφεύγεται ἡ ἀναφορὰ σὲ πρόσωπα.

Μὲ ὁδηγὸ τήν καλὴ προαίρεση προχωρῶ στήν σύντομη καταγραφή ὀρισμένων ἀπλῶν (ἂν ὄχι ἀπλοϊκῶν) καί κοινῶν σκέψεων, λίγο ἀκατέργαστων καί πολὺ ἀφιλόδοξων, ὑπὸ μορφὴν εἰλικρινῶν ἐρωτημάτων (μέ χαρακτήρα προκαταρκτικὸ ἢ περιφερειακό), τὰ ὅποια ὅμως θεωρῶ ἐξ ἴσου σπουδαῖα μέ ἐκεῖνα πού ἀφοροῦν στὸ βαθύτερο περιεχόμενο τοῦ ἐν λόγῳ θέματος (Αὐτὴ καδ' ἐαυτὴν ἢ μετάφραση, οἱ ὄροι τῆς καί ἡ “ἐρμηνεία”, ἢ “οὐσία”, ὁ “χαρακτήρας” καί ἡ ἀξία τῆς γλώσσης).

1. Ἀφεταιριακὸ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἢ «χρεία μετάφρασης», τὸ «ἄκρως ἀπαραίτητο» τοῦ πράγματος μέ ποιὸ τρόπο, μέ ποιὸ μετρητὴ μετρίεται, ἀποδεικνύεται, ὥστε ἐπ' αὐτοῦ νά θεμελιώνεται ἓνας ὀλόκληρος συλλογισμός; Πιθανὸν ἢ ποιμαντικὴ ἢ διδακτικὴ πείρα νά ἀπαντοῦν ἐν μέρει ὅτι οἱ νεώτερες γενιές πλέον (Σ: τὰ νέα ἑλληνικά μιλοῦνται ἤδη τὸν 10ο-

12ο αϊ.!) δὲν καταλαβαίνουν τὰ λόγια τῆς Λατρείας, τοὺς ὕμνους, τὶς εὐχές, καθ’ ὅτι ἔχει ἀρχίσει νὰ κρυσταλλώνεται μιὰ ἀγεφύρωτη γλωσσικὴ ἀπόσταση καὶ συνακόλουθη ἀδυναμία κατανοήσεως κ.λπ. Ἀλλὰ αὐτὸ ἀρκεῖ;

Σαφηνίζω: ἡ ποιμαντικὴ ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ παρατήρηση λέει ὅτι σήμερα κι ἄλλα – ἄλλης βεβαίως τάξεως– πράγματα τῆς Ἐκκλησίας κυρίως, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέχρι τώρα ἀξιακοῦ μας περιβάλλοντος, δὲν γίνονται “κατανοητά”, ἀλλὰ αὐτὸ ἄραγε εἶναι δυνατόν νὰ συνεπαχθεῖ τὸν “ἀναπροσδιορισμὸ” ἢ τὴν “τροποποίηση” ἢ τὴν “κατάργησή” τους, ὅπως, παραδείγματος χάριν, τὰ θέματα τῆς νηστείας, τῶν λεγομένων προγαμιαίων σχέσεων (δηλ. πορνεία), τῆς ὁμοφυλοφιλίας ἢ τῶν ἐκτρώσεων(δηλ. φόνος);

2. Ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι ὑπερβαίνεται αὐτὸ τὸ πρῶτο ἐρώτημα, ἔρχεται ἀμέσως ἓνα δεύτερο, ποῦ ἀφορᾷ στὴν ἐπάρκεια τῆς “ἐπιχειρησιακῆς μελέτης”. Ἐπειδὴ ἡ προώδηση ἑνὸς τέτοιου σχεδίου ἀφορᾷ σὲ μεζόνος σημασίας θέμα, ποῦ σηματοδοτεῖ τὴν πλήρη μετά-θραση σὲ ἓνα ἄλλο “κόσμο”, ἔχουν ἄραγε μελετηθεῖ μὲ προσοχὴ ὅλες οἱ παράμετροι; Ἐχουν ζυγιστεῖ ἐξαντλητικὰ τὰ προσδοκώμενα ὀφέλη καὶ οἱ πιθανὲς ζημιές ποῦ θὰ προκύψουν; Ἴσως νὰ ἀπατώμαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχει δοθεῖ ἀρκετὴ ἔμφαση στὴ “νομικὴ” ἐξέταση τοῦ ζητήματος (ἂν “ἐπιτρέπεται” ἢ ὄχι ἢ μετάφραση στὴν λογικὴ τῶν δῆθεν ἱερῶν γλωσσῶν), ἢ στὴν γλωσσσοερμηνευτικὴ του πλευρὰ (ἂν “πετυχαίνει”, ἂν δηλ. εἶναι ἐφικτὴ ἢ μεταφορὰ στὰ νέα ἑλληνικά), ἐνῶ τὸ ζήτημα εἶναι πολυπαραγοντικόν.

Ἐπικουρικῶς, ἔχει γίνεαι ἄραγε ἐμπεριστατωμένη ἀξιολόγησις τῆς χειροπιαστῆς ἐμπειρίας ἀπὸ τὸ ἀνάλογο ἐγχεῖρημα ὑπὸ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας; Διερωτῶμαι γιὰ τὰ “ποσοστὰ ἐπιτυχίας” του. Καὶ ἴσως νὰ μὴ χρειάζεται νὰ πᾶμε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἔχουμε μιὰ πρῶτη ἀντίληψη(!). Ὁ νοῶν νοεῖτω...

Καὶ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός; Ἄραγε νὰ ἐκτιμᾶται ὅτι μὲ τὴν «μετα-φρασημένη» Λατεῖα θὰ γεμίσουν οἱ Ναοὶ (ἂν βεβαίως θεωρηθεῖ σὰν ἐπιτυχία ἢ “πλήρωση” τῶν Ναῶν) ἢ ὅτι θὰ προαχθεῖ τὸ ἐπίπεδο καὶ ἡ “ποιότητα” τῆς συμμετοχῆς καὶ προσευχῆς; Εἴμαστε στὴν πνευματικὴ θέσι καὶ βεβαιότητα ὅτι θὰ “παραγάγουμε” ἴσης πνευματικῆς ἀξίας δημιουργία, ἢ ὁποία θὰ ἀντικαταστήσει ἐπαξίως τὴν ὑπάρχουσα;

3. Ἐφ’ ὅσον ὑπάρχει ἐπείγουσα «χρεία» νὰ ἀνταποκριθοῦμε στὶς ἀνάγκες τοῦ σήμερα, ἔχουν ἄραγε χρησιμοποιηθεῖ καὶ ἐξαντληθεῖ ἄλλα πρόσφορα μέσα; Ἄραγε ἡ μεθοδική, συγκροτημένη, προγραμματισμένη (σὲ κεντρικὸ ἐπίπεδο) κατήχησις, ἐξήγησις, ἐρμηνεία καὶ παροχὴ ἐλαχίστων γραμματικῶν γνώσεων (π.χ. μὲ διανομὴ τευχιδίων κατὰ ἐορτολογικῆ-λειτουργικὴ περίπτωσις) δοκιμάστηκε καὶ ἀπέτυχε; Διαδέσιμα στοιχεῖα δείχνουν πὼς οἱ “ἰδιωτικὲς” (ἀπὸ ἱερεῖς, ἐκδότες, μονές, θεολόγους, κατηχητές) πρωτοβουλίες πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση εἶχαν ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα. Στὸ τέλος-τέλος ἂν λίγα πράγματα ἐξηγηθοῦν ἄπαξ, “κατανοηθοῦν” καὶ ἀφομοιωθοῦν (π.χ. στὴν Θ. Λειτουργία – πρᾶγμα ποῦ κάνουν πάρα πολλοὶ εὐσυνείδητοι χριστιανοὶ ἀπὸ μόνου τους), ὑπάρχει λογικὸς, πειστικὸς λόγος νὰ παραμένει ἐφ’ ὅρου ζωῆς ὁ βοηθητικὸς “νάρθηκας” (ἢ μόνιμη πλέον “μεταπεφρασημένη Λατεῖα”); (ἐπιτρέψτε μου νὰ παραπέμψω σχετ. στὸ Προλογικὸ Σημείωμα τοῦ ὑπογραφομένου στὸ μικρὸ βιβλίον «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ – μὲ Ἑρμηνευτικὴ Ἀπόδοσις στὴν Ν.

Ἑλληνική», ἐκδ. «Τῆνος», Ἀθήναι 1989¹ καὶ ἔκτοτε ἐπανειλημμένες ἐκδόσεις). Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ σκέψη μᾶς ὁδηγεῖ στὸ ἐπόμενο ἐρώτημα.

4. Γιατί νὰ ἔχει προεξοφληθεῖ πὼς οἱ νεώτεροι εἶναι τόσο ἀπρόθυμοι νὰ καταβάλουν ἓνα μικρὸ κόστος στὸν διάλογο, στὴν σχέση τους μὲ τὸν Θεό; Νομίζω πὼς τοὺς ἀδικούμε. Ὄταν τὰ Ἑλληνόπουλα μαθαίνουν δύο καὶ τρεῖς ξένες γλώσσες, ἀπορροφοῦν πλῆθος παρεχόμενων γνώσεων στὴν ἠλεκτρονικὴ ἐποχὴ μας, γιατί νὰ τὰ ἀπαξιώνουμε τόσο; Μαθαίνουν μὲ ἰδιαίτερη εὐκολία π.χ. τὰ πολυάριθμα περιφραστικὰ ρήματα τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας καὶ δὲν μποροῦν νὰ μάθουν ὅτι «ποιῶ» σημαίνει «κάνω», «Πάτερ ἡμῶν» «Πατέρα μας» καὶ «παράσχου» «δῶσε» (ἄλλο βεβαίως πὸ τὸ «δίνω» δὲν ταυτίζεται ἐννοιολογικῶς μὲ τὸ «παρέχω») κ.λπ.; Ἐκτὸς ἂν συμβαίνει κάτι χειρότερο: μήπως μὲ τὴν ὑποστηριζομένη «μετάφραση» ἀνακυκλώνεται τὸ κακὸ μάθημα τῆς «εὐκολίας» (μάθημα πὸ τὸ μπουχτίζουν σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς σύγχρονης ζωῆς) μὲ εὐδύνη τῶν ποιμένων;

Ἐδῶ ὅμως ξεφυτρώνει κι ἄλλο ἓνα θέμα. Ἡ ζωὴ στὴν Ἐκκλησία, ἡ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἓνα μόνιμο χαρακτήρα, εἶναι μιὰ διαρκὴς ἀγωγή καὶ καλλιέργεια. Ὑποτίθεται λοιπὸν ὅτι ἡ Πίστη εἶναι ἡ μητρικὴ «γλῶσσα» μικρῶν, μεγάλων (ἐξ οὗ καὶ ὁ νηπιοβαπτισμός). Καὶ ἡ ζωὴ ὅλων τῶν πιστῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία τοὺς ἐξοικειώνει φυσιολογικὰ μὲ τὴν λειτουργικὴ γλῶσσα. Προεκτείνοντας λίγο διερωτῶμαι, χωρὶς γλωσσολογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ «εἰδικότητα»: Στὸ νήπιο ποιὸς ἐξηγεῖ τὰ νοήματα πὸ βαστᾶνε οἱ λέξεις; Ποιὸς τοῦ φυτεῖ τὴν «κατανόηση» σὲ τόσο μικρὴ ἡλικία, ὅπου δὲν ὑπάρχει «μετάφραση»; Ποιὸς εἶναι δηλ. ὁ μηχανισμὸς τῆς μητρικῆς γλώσσας; Ἄραγε ἀναλογικῶς δὲν θὰ μπορούσε τὸ ἴδιο νὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα; Ἐκτὸς ἐὰν εὐσταθοῦν δύο ὑποθετικὲς παραδοχές:

- α) ὅτι τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ ἡ ἐπάρκεια τοῦ τρόπου εἰσόδου τῶν ἀνθρώπων στὴν Ἐκκλησία (ρεαλιστικὲς προϋποθέσεις τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, οὐσιαστικὸ περιεχόμενο καὶ χαρακτήρας τῆς κατηχήσεως σήμερα κ.λπ.)
- β) ὅτι προωθείται ἓνα τέχνασμα/πρόγραμμα λειτουργικοῦ (λατρευτικοῦ) φάστ-φούντ γιὰ περαστικούς, βιαστικούς, ἀνυπόμονους, φυγόπονους, λίγο ἀδιάφορους, σχεδὸν ἀποξενωμένους «πιστούς», ἄμαθους νὰ ὑψώνουν «δόσιους χεῖρας» (Α' Τιμ. β' 8) καὶ νὰ ξεκολλᾶνε τὶς καρδιές τους.

Εἰδικότερα, ἡ «μετάφραση» καὶ συνεπῶς ἡ «κατανόηση» εἶναι ἄραγε ἀρκετὴ γιὰ νὰ προσπελάσει ὁ πιστὸς στὸν πνευματικὸ κόσμο, στὸν ὁποῖο τὸν καλεῖ ἡ Λατρεία, ἓνα κόσμος γεμάτο σύμβολα; Χάριν παραδείγματος, ἄραγε «φτάνει», ἀρκεῖ ἡ τέλεση μεταφρασμένης Θ. Λειτουργίας, κι ἂν ἀρκεῖ, τότε τί θὰ κάνουμε τὴν μυσταγωγικὴ Κατήχηση; Ἡ ἄλλιως διατυπωμένο, μέσα στὴν Μυσταγωγικὴ Κατήχηση, στὴν Ἐξήγηση τῆς Θ. Λειτουργίας δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐνσωματωθεῖ καὶ μιὰ γλωσσικὴ διασάφηση γιὰ «καλύτερη» κατανόηση, δηλ. «μετάφραση»; Καὶ τέλος πάντων, αὐτὴ ἡ «κατανόηση» δὲν κατανοεῖται, δὲν ἐμπεδώνεται, δὲν ἀφομοιώνεται ποτέ; Θεωροῦνται δηλαδὴ οἱ πιστοὶ σὰν ἀνόητοι καὶ ἀνεξέλικτοι διὰ βίου;

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὡς θεοπαράδοτο τρόπο ζωῆς καὶ βίωμα τὴν ἄσκησι, τὴν γενικὴ φιλοπονία, τὸν κόπο. Ἄρα ἡ ἀπόδυσση ὅλων, ποιμένων καὶ ποιμαινομένων, σὲ μιὰ συντονισμένη ἐργασία γιὰ τὴν ἐλαχίστη γλωσσικὴ καλλιέργεια καὶ τὴν ὑπέρβαση τῶν μικρῶν γλωσσικῶν «ἐμποδίων» στὴν Λατρεία, εἶναι ἐκκλησιαστικῶς καταξιωμένη (π.χ. πλῆθος ἐρμηνευτικῶν

ἔργων [για τὰ «δυσκολοκατάληπτα», ὅπως γράφει] τοῦ ἁγ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, στὰ ὁποῖα μαθητεύουν ὅσοι τίμιοι ἐπιθυμοῦν νὰ “καταλάβουν”) καὶ πάντως ἐπιβεβλημένη. Κανένας δὲν γεννιέται γιατρός, δικαστής, χημικός. Γίνεται. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Χριστιανός. Γίνεται. Συνεχῶς. Ἐκουσίως. Ἐν τῷ μέτρῳ τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. Μὲ τρόπους πνευματικούς, δηλαδὴ ὑλικούς-πρακτικούς-σωματικούς-ψυχικούς-συναισθηματικούς-λογικούς-ἐκκλησιαστικούς ἐν Χάριτι. Θὰ ἦταν ἄραγε ἐντελῶς μὰ ἐντελῶς ἀβάσιμο νὰ βλέπαμε σ’ αὐτὴ τὴν μικρὴ “γλωσσικὴ” διακονία “μιά σύγχρονη μορφή”, μιά ἐπικαιροποιημένη ὄψη αὐτοπαραδόσεως στὸ βαδιὰ ἀσκητικό, δυσιαστικὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας;

Ἡ σοφία τῆς ἐρήμου φαίνεται νὰ ἐπιμαρτυρεῖ: Ὁ ἅγιος Βαρσανούφιος μπροστὰ στὴν ἀδυναμία ἐνὸς ἀδελφοῦ, πὺ τὸν ρωτᾷ: «διαβάζω τὸ ἐλληνιστὶ (κεῖμένο τῶν Ψαλμῶν) καὶ δὲν νοῶ τί λέγω», τοῦ ἀπαντᾷ πὺς ὁ κόπος γιὰ τὴν ἐκμάθηση τῆς γλώσσας ὄχι μόνο θὰ τὸν βοηθῆσει στὴν κατανόηση, ἀλλὰ, πολὺ περισσότερο, θὰ τοῦ δώσει πλοῦσια χάρι «εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἀπόκριση σκῆ/ 228). Τί νὰ σημαίνει αὐτό;

5. Μετάφραση σημαίνει τὴν μεταφορὰ ἀπὸ ξένη γλῶσσα. Καὶ ἡ ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιὰ τὴν «μετάφραση» δηλώνει ἔμμεση παραδοχὴ καὶ θεώρηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας ὡς δῆθεν “ξένης”. Αὐτὸ ὑπὸ μίᾳ ἔννοια δὲν θὰ μπορούσε νὰ συνιστᾷ καὶ ἓνα εἶδος μειονεξίας ταυτότητος ἢ μειοδοσίας (ἐθνικῆς); Μήπως κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν κάνουμε τίποτ’ ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἀποδεικνύουμε πάλιν καὶ πολλάκις τὸν ἐπαρχιωτισμὸ μας μπροστὰ στὴν ἀρχοντιά τῆς Παραδόσεώς μας, τὴν μικρότητά μας μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τοῦ Πολιτισμοῦ μας, τὴν (ἀθέλητη) συνθηκολόγησή μας μὲ τὶς ἀρχαῖες δυνάμεις πὺ μηχανεῦνται τὸν ἀφανισμὸ τῆς σαρκωμένης μαρτυρίας Χριστοῦ, τὴν (ἀκούσια) συμμαχία μας μὲ τοὺς προβοκάτορες τοῦ πνευματικοῦ ἐξολοθρευτοῦ μας;

Ἄν μὴ τι ἄλλο μήπως τίθεται θέμα στοιχειώδους αὐτοσεβασμοῦ; Ποιὸς ἄραγε μᾶς ἐβάσκανε; Τί ἔμεινε νὰ θυμίζει τὴν γλῶσσα πὺ δίδασκε ὁ Ἀριστοτέλης τὸν Μ. Ἀλέξανδρο, μέρες πὺ ναι...; Τί μένει σήμερα χειροπιαστό, ζωντανὸ στὴν ἀνερμάτιστη Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν θεωρητικῶς (καὶ ἐμπορικῶς!) πολυδιαφημιζόμενον ἀλλὰ πρακτικῶς πολὺκλαυστο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ; Λίγα πράγματα μᾶλλον: κανένα ἀνδοστολιστὸ παραθύρι, καμιά ἀγνωφώτιστη ἐκκλησιά, κανένα σπασμένο ἀκροκέραμο, κανένα ἀναμμένο προσκυνητᾶρι, κανένα λαμπρὸ πανηγύρι, καμιά ξυσμένη ἀγιογραφία, καμιά ἐγκάρδια φιλοτιμία στὴ δουλειά, κανένα λεβέντικο τραγούδι ν’ ἀκοῦν τὰ βουνά, ν’ ἀκούει ὁ ἥλιος, ν’ ἀκούει κι ἡ θάλασσα καὶ νὰ ξεγελιοῦνται. Μὰ πιότερο ἀπ’ ὅλα τὸ «Φῶς ἰλαρόν», τὸ «Σήμερον κρεμᾶται», τὸ «Γλυκύ μου ἔαρ», τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», τὸ «Χριστὸς γεννᾶται», τὸ «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος», τὸ «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα», «τὸ Ἄξιόν ἐστι», ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πὺς θὰ ἀπολογηθοῦμε (καὶ ὡς Ὁρθόδοξοι ἀλλὰ καὶ ὡς Ἑλληνες) στοὺς νεωτέρους, πὺ ἡ γενιά μας δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ κρατήσῃ τὴν πατρικὴ κληρονομιά; Τί θὰ δικαιολογηθοῦμε, πὺ τοὺς ἀποκόψαμε ἀπὸ ἓνα ζωντανὸ κομμάτι πολιτισμοῦ πὺ ἐνδιαφέρει πανανθρώπινα; Τί θὰ τοὺς ποῦμε, πὺ διακόψαμε σὲ μίᾳ τεχνητῇ συγκυρία –κατασκευασμένη ἀπὸ τὶς στρεβλώσεις τοῦ μεταπολιτευτικοῦ Ἑλλαδιστάν– γιὰ χάρι μιᾶς προσκαιρῆς διανοητικῆς “ἀπολαύσεως” καὶ διευκολύνσεως τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μεχρι σήμερα ἀδιάκοπη λαλιά τοῦ λαοῦ μας, πὺ μιλιέται ἀκόμη –ναί, μιλιέται καὶ τραγουδιέται, εἰς πείσμα πολλῶν– μέσα στὶς ἐκκλησιές; Τί θὰ τοὺς ποῦμε, πὺ πνίξαμε μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια

τὸν ἑλληνικὸ λόγον στὴν ἀκατάπαυστη συνάντησή του μετὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν Σκηνὴ Του; Ποιῶν ἐν τέλει τὸ χατήρι κάναμε καὶ κόψαμε σύρριζα τοὺς δεσμούς μας μετὴν συνέχειά μας;

Στοὺς ὁμοδόξους ἀδελφούς μας, Σέρβους, Ἀραβες, Ρώσους, Γεωργιανούς τί θὰ βροῦμε γιὰ δικαιολογία;

Ἀλλὰ καὶ στοὺς ξένους μελετητὲς τί θὰ ποῦμε, πού στρέφονται, ἂν ὄχι μετὰ σεβασμό, τουλάχιστον μετὰ ἐνδιαφέρον, στὴν Ἀνατολή, ἢ ὁποία κρατάει ζωντανὰ στὴν πρωτότυπη γλῶσσα τὰ “ἰδρυτικά” κείμενα, στὶς λέξεις τῶν ὁποίων σημάνθηκε ἀπαξ ἢ εἰς Χριστὸν Πίστη καὶ ζωὴ – κείμενα ἀναφορᾶς στὴν παγκόσμια Γραμματεία καὶ Ἱστορία– τὴν Καινὴ Διαθήκη, τὴν Θ. Λειτουργία, καὶ κατόπιν τὴν Ἱμνολογία;

Θὰ καταφέρναμε ἄραγε νὰ τοὺς καθησυχάσουμε ὅλους αὐτούς, καὶ μεῖς νὰ ξενοιάσουμε, ἂν τοὺς ἐξηγούσαμε πῶς δὲν μᾶς ἀξίζε πιά μιὰ τέτοια ἀτίμητη περιουσία;

Ὁ Ὅδ. Ἐλύτης γράφει: «Εἶναι μιὰ γλῶσσα ...πὺ τὴν τήρησε (ὁ λαός) μετὰ θρησκευτικὴ προσήλωσι καὶ ἀνοχὴ ἀξιοθαύμαστη, μέσα στὶς πιὸ δυσμενεῖς ἑκατονταετίες. Ὅσπου ἤρθεμε εἰς, μετὰ τὰ διπλώματα καὶ τοὺς νόμους, νὰ τὴν βοηθήσουμε. Καὶ σχεδὸν τὴν ἀφανίσαμε. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τῆς φάγαμε τὰ κατάλοιπα τῆς γραφῆς τῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τῆς ροκανίσσαμε τὴν ἴδια τῆς τὴν ὑπόστασι, τὴν κοινωνικοποιήσαμε, τὴν μεταβάλαμε σὲ ἓναν ἀκόμα μικροαστό...».

6. Μήπως μετὴν «μετάφραση» ἐπιτευχθεὶ μὲν ἢ «κατανόηση», διακυβευθοῦν δὲ ἄλλα πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὅπως ἢ ἀκρίβεια καὶ ἢ ἀσφάλεια διατυπώσεως, ἢ “δουλεμένη” συναρμογὴ ἀγιογραφικῶν ἀποσπασμάτων καὶ ἡμνολογίας, πολὺ περισσότερο δὲ αὐτὴ ἢ πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἐλάλησε ἐν τοῖς Ἁγίοις μετὰ τίς λέξεις; Ὁ Μ. Ἀθανάσιος λέγει συγκεκριμένα: «μηδὲ πειραζέτω τὰς λέξεις μεταποιεῖν ἢ ὅλως ἐναλλάσσειν», γιὰ τὸ Πνεῦμα βλέποντας νὰ ἐπαναλαμβάνουμε τὰ λόγια, πὺ τὸ ἴδιο “ὑπαγόρευσε” στοὺς Ἁγίους, μᾶς ἀκούει καὶ μᾶς συντρέχει. (Πρὸς Μαρκελλίνον..., λ-λα΄, ΒΕΠΕΣ, σελ.28)

Στὶς Κατηγήσεις του (Προκατήχ., 9) ὁ ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσολύμων, μιλώντας γιὰ τοὺς ἐξορκισμούς, γράφει πῶς τὰ λόγια τοῦ ἱερέως διώχνουν τὰ δαιμόνια ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον ἐπειδὴ εἶναι εἰλημμένα αὐτούσια ἀπὸ τὴν Γραφή.

Ἐπιπροσθέτως, στὴν παραβολὴ τοῦ Σπορέως (καὶ παρεμπιπτόντως, τί “καταλαβαίνουμε” οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι τῶν πόλεων ἀπὸ τὴν λέξη «σπορά»;) (Λουκ. ἡ΄ 5-15) ἀναφέρεται ἢ ἀπορία τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ νόημά της. Ἐρώτησαν δηλ. τὸν Χριστὸ τί σημαίνει ἢ παραβολὴ αὐτή. Ἐλαβαν τότε τὴν ἀπάντησι: «Ἵμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσι» (... μετὰ παραβολές; αἰνιγματώδεις διηγήσεις μετὰ βαρύτερες ἀλήθειες ἀπὸ τίς φαινομενικές, ἵνα διεγείρῃ τὸν ἀκροατὴν, ἐπειδὴ πολλοὺς ἢ εὐκολία εἰς ραθυμίαν ἄγει [ἅγ. Ἰω. Χρυσ.]). (βλ. καὶ τὴν σχετ. ἐρμην. ἀπόδοσι Π. Τρεμπέλα, σελ. 250). Ἄραγε αὐτὸ τὸ χωρίο θὰ μπορούσε νὰ μᾶς βοηθήσει στὸν συγκεκριμένο προβληματισμό, ἂν συλλογιστοῦμε καὶ τὴν περίπτωσι τῆς «ἀναξίας τοῦ δεῦσθαι» ἀκοῆς (ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσ.);

7. Θα είναι άραγε έντελως άπίθανο, παραλλήλως πρὸς τὴν «μετάφραση» γιὰ τὴν καλύτερη «κατανόηση», νὰ μᾶς μπεῖ καὶ ὁ πειρασμὸς νὰ προχωρήσουμε σὲ “ἐκκαθαρίσεις” ὑμνολογικῶν στοιχείων ἢ ἀναφορῶν, ποὺ σήμερα δὲν γίνονται “κατανοητά” ἢ ἀποδεκτά, ἢ δὲν “ταιριάζουν” μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα;

Τότε φυσικὰ ἢ ἐπιδιωκομένη «μετάφραση» θὰ λειτουργεῖ ὡς κερκόπορτα πολλῶν εἰσελάσεων καὶ ἀπελάσεων...

Ἀλλά, διόλου άπίθανο, πῶς θὰ ἀποτραπεῖ ἡ εἰσαγωγή τοῦ ὑμνολογικοῦ “κίτς”; (ὅπως οἱ κακόγουστες ζωγραφιές καὶ χαλκομανίες, οἱ ἄτακτες φωνές, τὰ ἄγαρμπα ἠλεκτρικὰ φῶτα, τὰ ἐξουθενωτικὰ μεγάφωνα, τὰ ἄθλια παραφινόκερα). Καὶ ποιὸς θὰ ἐμποδίσει κάθε περαιτέρω αὐτοπροαίρετο αὐτοσχδιασμό, ἀφοῦ πιά τὸ “πράσινο φῶς” θὰ ἔχει ἀνάψει; Μήπως κινδυνεύουμε νὰ γίνουμε μιὰ ὑπερ-ἀγορὰ ὅπου ὁ καθένας θὰ “διαλέγει” τί προϊόν θὰ ἀγοράσει;

8. Συνωδᾶ τῷ προηγουμένῳ ἀναφύεται καὶ τὸ ἐξῆς συμφυές: Μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἡ ὁποία ντύνει τὸν λειτουργικὸ λόγος, τί θὰ γίνεῖ; Ἄραγε δὲν εἶναι κι αὐτὴ μιὰ “γλῶσσα” ποὺ δὲν “μιλιέται” πιά; Καὶ γιατί νὰ μὴ σκεφθοῦμε, μετὰ τὴν «μετάφραση» στὴν νέα ἑλληνικὴ, νὰ προχωρήσουμε στὸ ἐπόμενο βῆμα, αὐτὸ τῆς μεταφορᾶς τῆς μουσικῆς σ’ ἐκείνην ποὺ “καταλαβαίνουν” οἱ ἄνθρωποι σήμερα; Κι ἂν τοὺς τὸ ἀρνηθοῦμε, ποιὸ ἐπιχειρήμα θὰ ἐπιστρατεύσουμε;

Παραδέτω ἀπόσπασμα ποὺ ἀλίευσα στὸ διαδίκτυο, τὸ ὁποῖο μοῦ βαθαίνει πιὸ πολὺ τὴν ἀπορία, καθ’ ὅτι ἡ ὑποστηριζομένη θέση (περὶ μεταφράσεως) προσκρούει στὴν προεξοφλημένη χρῆση τῆς ἐκκλησιαστικῆς (βυζαντινῆς) μουσικῆς:

«Ἴσως νὰ μὲ ἐνθάρρυνε (δηλ. στὴν ἰδέα “γιὰ μετάφραση καὶ τῶν ποιητικῶν μερῶν ἐκτὸς τῶν πεζῶν”) τὸ μελοποιημένο ἄκουσμα ποὺ εἶχα ἐνὸς ἐξαίρετου ποιήματος, προσόμοιου πάνω στὸν εἰρμὸ “Ἀφραστον θαῦμα”: Δάκρυα χάμου /κι ἀνατριχιάζουν τὰ χῶματα /τῆς ἀγάπης μέγας χορηγός /ελί-χρυσό θαῦμα κρινάκι φύεται /γιὰ νὰ μυρίζεῖ ἀνόρθωση πενθούντων. /Τῆ Χαρά /νὰ φορᾶτε μὴ λυπᾶσθε.»

Ἄν ἡ διατήρηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης ἐκλαμβάνεται ὡς προσκόλλησις, τότε ἡ διατήρηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους πῶς χαρακτηρίζεται; (φορμαλιστικῆ;) Καὶ κατὰ λογικὴ ἀκολουθία, διερωτῶμαι (καὶ «ἀνατριχιάζω») –χωρὶς διόλου διάθεσις εἰρωνείας– γιατί νὰ μὴ φορέσουμε στὴ νεοελληνικὴ ὑμνογραφικὴ παραγωγὴ τὴ μουσικὴ Χατζηδάκη, Θεοδωράκη, ἢ... Ρουβᾶ;

Διευκρινίζω θεθαίως, πῶς προσωπικά μοῦ ἀρέσει τὸ ἀνωτέρω ποιητικὸ ἀπόσπασμα. Ἀλλά, προχωρώντας ἔτι περαιτέρω, δὲν εἶμαι σχεδὸν καθόλου σίγουρος πῶς μιὰ τέτοια ποίηση (μιὰ ποίηση ἐπιπέδου Ἑλύτη) θὰ εἶναι πιὸ “κατανοητὴ” μέσα στοὺς ναοὺς. Ὅποτε **ποιὸ τὸ ὄφελος**, ἂν θὰ χρειαζόμεσταν **καὶ πάλι** ἐρμηνεία-ἐξήγησις γιὰ τὰ νέα ἑλληνικά;

Ἀκόμη καὶ ἡ **στιχουργικὴ** αὐτοῦ τοῦ ἀποσπάσματος μεταχειρίζεται τεχνικὴ παλαιᾶς (ἐκκλησιαστικῆς) κοπῆς. Νομίζω πῶς σήμερα ἡ ποίηση δὲν γράφεται ἐμμέτρως.

Και άκολούθως, θά μπορούσαμε έξ ίσου νά διερωτηθούμε και για τήν έκκλησιαστική **εικονογραφία**. Η έκκλησιαστική ζωγραφική εἶναι πάλι μιὰ “γλώσσα”, “άκατανόητη” στόν σύγχρονο όρθολογιστή άνθρωπο.

Μήπως άλλωστε δέν ἔχουμε ἤδη άναρωτηθεῖ και για τό **Τυπικό** (τῶν Άκολουθιῶν), τό όποιο μοιάζει μ’ ἓνα «άπολίθωμα» τοῦ μεσαιώνα;

Και πιό πέρα, τί θά μᾶς δυσκολέψει νά “ξαναδοῦμε” τό θέμα (ἤδη τεθειμένο) τῆς χρήσεως τῶν **εὐχαριστιακῶν εἰδῶν** στήν Θ. Λειτουργία; Σήμερα ό ἄρτος και ό οἶνος δέν άποτελοῦν τήν “θασική γλώσσα” διατροφῆς τοῦ παγκοσμίου ανθρώπου, ὅπως στήν Παλαιστίνη στά χρόνια τοῦ Χριστοῦ. Μιὰ ἐπαναδιαπραγματεύση με σύγχρονη και άνοιχτή “γλώσσα”, ἄραγε δέν θά μᾶς ἔδινε πιό “κατάνοητά” άποτελέσματα, δέν θά μᾶς άπενεκλώδιζε άπό τήν άπολίθωση τοῦ παρελθόντος και τήν ιεροποίηση τοῦ παλιοῦ πολιτισμοῦ;

Νά τολμήσω νά ρωτήσω κάτι πιό κατανοητό; Τί “καταλαβαίνει” ό σημερινός άνθρωπος ακούγοντας τήν λέξη “**Θυσία**”; Σε ποιὰ πραγματικότητά του, **σε ποιὰ προσλαμβάνουσα** παράστασή του άντιστοιχεῖ, ὥστε νά άναγθεῖ στήν άναιμακτη Θυσία τοῦ Χριστοῦ; Μήπως ἡ πρόσβαση στό έννοιολογικό ἢ σημασιολογικό της περιεχόμενο θά ἐπιτευχθεῖ δια τῆς «μεταφράσεως», ἢ μήπως θά χρειαστεῖ νά “άνακαλύψουμε” ἓνα σύγχρονο ὑποκατάστατο τῆς “**Θυσίας**”, δίκην “**παρα-φράσεως**”;

Με λίγα λόγια ἡ «μετάφραση» ένδέχεται νά συμπαρασύρει –και θά ’ναι άνακόλουθο νά μή συμπαρασύρει– κι άλλα πράγματα, καθῶς άντιστοιχεῖ σε μιὰ γενική τάση (σε παγκόσμιο ἐπίπεδο – «**Νέα Ἐποχή**»;) “ἐπαναπροσδιορισμοῦ”, “ἐπαναξιολογήσεως”, “ἐπανερμηνείας” τῶν ὑφισταμένων “**δομῶν**” ἢ “**παραδεδομένων ἀρχῶν**”, αἰτημάτων δηλ. παρομοίων με τὰ θέματα τῆς εἰκονομαχίας (π.χ. ἔχει προβληθεῖ ό ισχυρισμός πῶς ἡ διατήρηση τῆς έκκλησιαστικῆς γλώσσῆς ἰσοδυναμεῖ με εἰδωλολατρία). Η θεολογία τῆς Ἐβδόμης Οἰκουμενικῆς Συνόδου θά μπορούσε ἄραγε νά μᾶς διαφωτίσει συνολικῶς σ’ αὐτό τό ζήτημα;

9. Κατά τήν ὡραία και νόμιμη διαδικασία ἐπανόδου στήν θεώρηση τῆς Λατρείας μέσα στήν ἀρχαιοεκκλησιαστική της προοπτική προκύπτει τό ἐξῆς ζήτημα: Τά **Εὐαγγέλια** (ὄχι ὅλα τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκῆς) γράφτηκαν στήν καθομιλουμένη γλώσσα τῆς ἐποχῆς. Γιατί ὅμως μετὰ άπό τέσσερις αἰῶνες οἱ Μεγ. Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας και Οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι προβαίνουν σε ἓνα **καθοριστικό τόλμημα** και γράφουν τίς εὐχές τῆς Ἁγ. Ἀναφορᾶς (ἐκτός άπό τὰ άλλα συγγράμματά τους– π.χ. ἐρμηνευτικές ὁμιλίες, δηλ. κηρύγματα στόν λαό) σε γλώσσα, τό ἐπίπεδο τῆς ὁποίας εἶναι “**ἀττικό**” και γυρίζει 800 χρόνια πίσω; Αὐτή ἡ ἐπιλογή τους, ἄσφαλῶς ένσυνείδητη, ἄραγε δέν περιλαμβάνεται ὡς **δεδομένο** μέσα στήν ἀρχαία παράδοση, ἄραγε δέν μᾶς ἐφοδιάζει με ἓνα ἰσχυρό **ἀξιολογικό κριτήριο**; Ποιός λόγος νά θεμελιώσε ἄραγε αὐτή τήν ἐπιλογή τῶν θεοφόρων Πατέρων;

Κι άκόμη, βάσει ποιᾶς λογικῆς, ἀρκετὰ ἀργότερα, ό Ἰωάννης ό Δαμασκηνός και οἱ μετ’ αὐτόν ὕμνογράφοι διευρύνουν κι άλλο τό χάσμα και γράφουν Ἰαμβικούς Κανόνες στήν ἔτι ἀρχαιότερη και πλέον «**δυσνόητη**» ὁμηρικῆ, πού άναμφιβόλως δέν μιλιόταν οὔτε “**καταλαβαινόταν**” ἐκείνη τήν ἐποχή;

10. Μήπως ή παραδεδομένη γλώσσα τής εκκλησιαστικής Λατρείας συνιστά ένα αισθητοποιημένο υλικό και συγχρόνως ασκητικό στοιχείο **ἀποφυγῆς συσχηματισμοῦ** με τὸν κόσμο; Μήπως, δηλαδή, ή εἴσοδος στὸν χῶρο και τὸν χρόνο τῆς “ἀμετάφραστης” Λατρείας προικίζει τοὺς πιστοὺς με ἕνα ὑποβοηθητικό στοιχείο γιὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὸ φρόνημα τοῦ κόσμου και τὴν τρέχουσα καθημερινότητα και γιὰ μιὰ «ἀληθινὴ εἴσοδο ἀπὸ ἔξω στὴν ἐκκλησία»; (R. Taft)

Ἐκ παραλλήλου θὰ συνιστοῦσε ἄραγε κατακριτέα και ἀπορριπτέα ὑπερβολὴ ή παρομοίωση, ή **ἀναγωγικὴ ἐρμηνεία τῶν κατακομῶν** (τοῦ κριτηρίου των) με τὴν διατήρηση τῆς ἐκκλ. γλώσσης τῆς Λατρείας; Δηλαδή ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ κρύβονταν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες στὶς κατακόμβες, γιὰ νὰ προσφέρουν τὴν Λατρεία τους στὸν Θεό, ἔτσι και σήμερα οἱ ἑλληνοφῶνοι Χριστιανοὶ ὑπὸ τὸν ἀκήρυκτο συνειδησιακό, ἀξιακό, γλωσσικό, πνευματικό, γιὰτι ὄχι και ἐθνικό, διωγμὸ “διασφαλίζουν” τὴν Λατρεία τους και τὴν Πίστη τους στὸ **ἀσφαλέστερο περιβάλλον** τῆς ἤδη εκκλησιαστικῆς γλώσσης; Μέσα σ’ ἕνα κόσμο πλήρους συγχύσεως ἐννοιῶν, ἀρχῶν, δομῶν και ἀξιῶν, ὅπου οἱ λέξεις κατακερματίζονται, τὰ νοήματα διαμελίζονται, ὁ λόγος ἀποδομεῖται, ή συνειδήση ξεχαρβαλώνεται και ή συνεννόηση καθίσταται ὄλο και πιὸ δύσκολη, ἄραγε ή «μετάφραση» τῶν πεζῶν και ποιητικῶν μερῶν τῆς Λατρείας δὲν φαντάζει σὰν τὸ τελευταῖο “ἀπονενομημένο” διάβημα, νὰ αὐτοεμπλακεῖ δηλαδή ή (ἑλληνοφῶνη) Ἐκκλησία σὲ ἕνα φαῦλο κύκλο “νεογλωσσικῶν ἐρίδων” περὶ τις λέξεις, τὰ νοήματα, τις σημασίες, τις ἀποχρώσεις, ἐνῶ ἔχει τὸ πολὺτιμο προνόμιο τῆς ἀκριβοῦς ἐκφράσεως-διατυπώσεως;

11. Ἐξ ἄλλου ή Λατρεία ἀποτελεῖ μιὰ σύνθεση ποὺ ἔχει σχηματισθεῖ μέσα στὶς πνευματικὲς ζυμώσεις πολλῶν αἰῶνων και περιλαμβάνει ζωντανὰ στοιχεῖα ἱστορικῆς (και ἐσχατολογικῆς) μνήμης, παροντοποιεῖ τὰ σωτηριώδη γεγονότα τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἀλλὰ παραλλήλως κουβαλάει και ὄλο τὸ σφρίγος μιᾶς Ἐκκλησίας ποὺ πάλεψε και παλεύει μέσα στοὺς αἰῶνες νὰ διαφυλάξει τὴν Πίστη ἀκριβῶς διατυπωμένη και ἀνόθευτη και παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ ψηλαφήσουμε τις διαφορετικὲς ἱστορικὲς στρωματώσεις. Δικαιούμαστε νὰ παρακάμψουμε αὐτὴ τὴν παράμετρο;

Ἀλλὰ κυριότερο κριτήριο, ποὺ ἴσως ἀμφισβητεῖ τὴν πρακτικὴ λογικὴ τῆς «μεταφράσεως» εἶναι τὸ ἱστορικό: Ἡ ἴδια ή **“ἐπιλογὴ” τοῦ Κυρίου** γιὰ τὸν χῶρο και τὸν χρόνο, τις ἱστορικὲς συνδηχες τῆς Ἐνσαρκώσεως, τοὺς Μαθητὲς Του, τὴν Ἰδρυση τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν συγγραφὴ λίγο ἀργότερα τῶν Εὐαγγελίων και τῶν Ἐπιστολῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης με (κτιστό) ἐργαλεῖο χαράξεως, σημάνσεως, γραφῆς, περιγραφῆς, καταγραφῆς τῆς ἱστορικῆς ἀπαρχῆς και φανερώσεως τῆς Σωτηρίας τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Δὲν νομιμοποιούμαστε ἄραγε νὰ θεωρήσουμε πὼς κατὰ ἕνα **τρόπο προνομιακό** –ὄχι ὅμως νομικὸ ή ἀποκλειστικὸ– **“κλειδῶσε”** ή τότε ἑλληνικὴ γλώσσα;

12. Δημιουργεῖται ή ἐντύπωση –μακάρι ἐσφαλμένη– πὼς ή Λατρεία (και ή γλώσσα τῆς) ἀντιμετωπίζεται ἂν ὄχι ὡς δοκιμαστικὸς σωλήνας ή κρυσταλλοπίνακας καταστήματος στὴν ὁδὸ Σκουφᾶ (!...), τουλάχιστον ὡς εἶδος θρησκευτικῆς “παραστάσεως”, ἕνα εἶδος “σκηνοποιῶν τεχνολογίας”, ὅποτε κάλλιστα εἶναι θεμιτοὶ πάσης φύσεως (δηλαδή ὄχι μόνο γλωσσικοὶ...) πειραματισμοί. Ἡ Λατρεία ὅμως εἶναι ἐκφραση τῆς Πίστεως και τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς τῆς

ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ἀρχαιοῦθεν. Κατὰ συνέπειαν στήν Λατρεία ἐκτός τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἔχουν ἀποτυπωθεῖ καί τὰ “ἀνώτατα ἐπίπεδα πνευματικότητος”, τῆς ὀρθοδόξου ζωῆς, ὡς δεῖκτες, ὡς φάροι, μέ τὸν ἀνθρωπίνως ὑψηλότερο γλωσσικὸ τρόπο. Συναφῶς, ἡ Λατρεία, ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θ. Λειτουργία, εἶναι ἀδιάσπαστα συνδεδεμένη μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀσκήσιν, τόσο πού μιὰ Λειτουργία χωρισμένη ἀπὸ τὴν “πνευματικότητα”, τὴν πνευματικὴν προετοιμασία, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τρόπο, νὰ κινδυνεύει νὰ μετατραπῆ σὲ “ἱερὸ θέατρο”. Ἡ ἀσκήσιν ὅμως σήμερον εἶναι μιὰ ἀκόμα “ἀκαταλαβίστικη γλῶσσα”, μιὰ “ἀ-κατανόητη” ὑπόθεσιν, γιὰ τὸ συντριπτικὰ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀνθρώπων, ὅποτε μήπως ἡ «μετάφρασιν» ἀποκεκομμένη ἐμμέσως μὲν, ἐμπράκτως δέ, ἀπὸ τὴν “ἀμετάφραστη γλῶσσα τῆς ἀσκήσεως” θὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ μιὰ ἀνέξοδη καὶ “κατανοητὴ” “παράστασιν”;

13. Κρατῶ προτελευταία τὴν ἀναφορὰ στὸ μέγα θέμα τῆς ἐρμηνείας καθ’ ἑαυτήν, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἀναπόφευκτη κατὰ τὴν νεοελληνικὴ ἀπόδοσιν. Γι’ αὐτὸ τὸ θέμα ἐγκρατεῖς θεολόγοι, φιλόλογοι καὶ διανοητὲς ἔχουν ἐπιχειρηματολογῆσει. Σύντομα ὅμως ἐπαναλαμβάνω ὡς ἐρώτημα: ἄραγε δὲν εἶναι ἀναντιλέκτως ἀποδεκτὸ ὅτι πάντα μιὰ μετάφρασιν εἶναι μιὰ προδοσία; Ποιὸς ἀναλαμβάνει μιὰ τέτοια εὐθύνη; Κι ἂν τὴν ἀναλαμβάνει γιὰ τὴν “προδοσία”, τὴν ἀναλαμβάνει καὶ γιὰ πιθανὸν σχίσισμον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας;

14. Γιὰ τελευταία ἄφησα μιὰ σκέψιν κάπως προσωπικότερη: Μοῦ φαίνεται λίγο δυσανάλογη, ὀξύμωρη καὶ αἰθερία ἢ “ἐργώδης” αὐτὴ ὑποστήριξιν τῆς «μεταφράσεως» ἀφ’ ἑνὸς μὲν ὡς πρὸς τὴν διαμορφωμένη κοινωνικὴ κατάστασιν καταρρεύσεως στήν Ἑλλάδα, «ὅπου δὲν ἔχει μείνει τίποτα ὄρθιον, ὅπου οἱ κάθε λογῆς αὐθαιρετοῦντες ἀπλῶς ἀποτελειώνουν, μετὰ τὰ δικὰ τοὺς μέσα, τὸ καταστροφικὸ ἔργον τῶν ἐλίτ τοῦ κατεστημένου. Ψάχνεις ἀπεγνωσμένα γιὰ ἐλπίδα καὶ βλέπεις παντοῦ ὠμὴ ἰδιοτελεία καὶ ξεδιάντροπη ὑποκρισία» (Χαρίδ. Κ. Τσοῦκας, http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_civ_11_15/03/2009_307687): ἀφ’ ἑτέρου δὲ ὡς πρὸς τὴν προφητικὴν διακονία τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, στίς μέρες μας. Ἀπλούστερα, μοῦ φαίνεται πιὸ ρεαλιστικὸς, πιὸ ἐπιείγων καὶ πιὸ συμβατὸς μετὰ τὶς σημερινὲς ἀνάγκας ἑνὸς χαμηλόφωνος ἐρμηνευτικὸς καὶ (εἰ δυνατόν) βιωματικὸς λόγος γιὰ τὶς ἀλήθειες τῆς Πίστεως καὶ συνολικὴ ἀναθεώρησιν τρόπου ζωῆς, μιὰ ζωντανή, θερμή, ἢ καὶ αἱματηρὴ μαρτυρία ἀγάπης Χριστοῦ, παρὰ μιὰ “ἐργολαβία” Λειτουργικῆς Μεταρρυθμίσεως (μεταφράσεως).

Ἄν οἱ ἄνθρωποι σήμερον τείνουν νὰ ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπόν τοὺς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μοῦ φαίνεται πὼς δὲν τὸ κάνουν τόσο γιὰτὶ δὲν κατανοοῦν τὴν γλῶσσαν τῆς Λατρείας, ὅσο γιὰτὶ, πρῶτον, δὲν κατανοοῦν ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετὰ πράγματα πού δὲν “κατανοοῦνται”, γιὰτὶ, δεύτερον, δὲν κατανοοῦν τί ἀκριβῶς “ἐννοοῦν” τὰ ἐκκλησιαστικὰ λόγια (ἀκόμα καὶ μεταφρασμένα), δὲν καταλαβαίνουν δηλαδὴ τί νόημα μπορεῖ νὰ ἔχουν τὰ “λόγια”, τὰ νοήματα, τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας στήν ζωὴν τοὺς (καὶ δὲν βρίσκεται εὐκόλως κάποιος ἰκανὸς νὰ τοὺς τὰ καταστήσῃ ζωντανά, νὰ τοὺς τὰ ἐρμηνεύσῃ ἀληθινά) καὶ γιὰτὶ, τρίτον, ἴσως καὶ οἱ ἴδιοι νὰ μὴ ἔχουν καὶ πάρα πολλὴ ὄρεξιν νὰ “καταλάβουν” κάτι ἀπὸ τὴν Ζωήν, τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Κύριος Ἰησοῦς δώη ἡμῖν δώρημα ἀγαθόν: κάποτε κάτι νὰ καταλάβουμε.

ἐλάχιστος ἐν πρεσβυτέροις

Αθανάσιος Στ. Λαγουρός

ἐφῆμ. Ι.Ν. Αγ. Παρασκευῆς Ἀττικῆς